

Preek nr.555.BoL**Tekst:** Genesis 1:1-9, Exodus 32:15-24 en Romeinen 7:1-6**KinK, Tegenstellingen III:** Chaos en orde

Broek op Langedijk, 30 maart 2014 © Jan Andries de Boer

=====

Gemeente van de Heer Jezus Christus,

Chaos. En orde. Het is een basistegenstelling. En het basisverhaal uit de bijbel, basis in de zin dat het 't vertrekpunt is van het geheel, is het verhaal van de schepping. En dat is geen schepping uit niets, maar schepping uit iets. Schepping uit een woeste en doodse oervloed.

Mijn vroegste ervaring van een dergelijk scheppen deed ik op als ~vierjarige toen mijn moeder mijn speelgoedkast opruimde. Dat was natuurlijk een geweldige troep, met alles door elkaar en toen is zij daar een keer op een avond mee aan de gang gegaan en 's morgen deed ik mijn kast open, en zie: wat ik niet allemaal had! En wat zag het er aantrekkelijk uit! Al dat mooie uitgezochte spul, dat vróeg erom om mee gespeeld te worden! Mijn moeder had orde geschapen in de chaos van mijn kast.

Zo zou je het ook kunnen zeggen van de schepping. Zo mooi gemaakt, God zag dat het goed was, dat vraagt erom om mee te worden gespeeld. Maar het begon er dus mee dat alle dingen, die door elkaar lagen, van elkaar werden gescheiden. "En God zag dat het goed was." Goed! We kennen het verhaal, God riep het licht, en daarna was er het scheppen dat scheiden was, en vervolgens ging God creëren, en maakte Hij de hemellichamen en alle soorten leven, die de aarde kent. De laatste

daarvan, de kroon op het geheel: de mens. "God keek naar alles wat Hij had gemaakt en zag dat het zeer goed was."

We kennen het verhaal, na Genesis 1 en 2 kwam Genesis 3. Er was slechts één verbod: niet eten van die ene boom. Maar het ging net als in een verhaal van Donald Duck. Uitvinder Willie Wortel had een raket ontworpen en had een proefkonijn nodig, die moest kijken of hij goed werkte. Maar wie zou zich daar nou voor lenen? Dus maakte hij in de raket een knop. Als die werd ingedrukt, werd de raket gelanceerd. Eronder bevestigde hij een bordje: verboden in te drukken. En toen vroeg hij Donald Duck of die de raket soms wilde zien. Toen hij de knop zag, kon hij, uiteraard, de verleiding niet weerstaan.. en werd Willie's proefkonijn.

Behalve dan dat God niet bezig was met een experiment waarvoor Hij proefpersonen nodig had. Hoewel, een experiment mag het best genoemd worden, mensen, naar zijn eigen beeld. Een experiment, een avontuur dat voortduurt. (...)

Stellen wij ons de mens voor in de oertijd. Ieder probeert zo goed en zo kwaad het gaat te overleven. Alle mensen zijn elkaars concurrenten. Het recht van de sterkste geldt. Er is een volk in de macht gekomen van een ander volk, dat hen als slaven te werk heeft

gesteld. Maar dan: één van hen wordt *geroepen*. Hij gaat namens zijn volk, *namens zijn God* het gesprek aan met de dictator, en weet uiteindelijk, met hulp van zijn God, te ontsnappen. Waarna het hele gezelschap terecht komt in een woeste en uitgestrekte omgeving, waarin ze moeten zien te overleven, en die ze samen *dóór* moeten zien te komen. Het recht van de sterkste geldt ook bij hen. Als er al orde is, dan is dat de pikorde, maar gemeten naar de maatstaf van hoe menselijk samenleven zijn kan, is het chaos.

In die situatie kreeg het volk, Israël, een geschenk uit de hemel, het kreeg leefregels. Tien geboden en nog 603 erbij is in totaal 613 regels. De verhouding met God en met elkaar was erin tot in detail uitgewerkt. Het was een weg om te gaan. Zo konden ze op een ordelijke manier leven! Eén ding was jammer. Het werd meteen al in de meest problematische sfeer ontvangen.

Nu moet gezegd worden: elke vorm van religiositeit is een poging om orde te brengen, te zoeken of af te smeken. En Mozes, hun leider, kwam maar niet terug van bovenop die berg, waar het zo donderde. Hij had het vast niet overleefd... Daarom die vraag aan priester Aäron: 'maak een god voor ons, die voor ons uit kan gaan!' Het is trouwens mooi, als je het voorgaande leest, dan staat daar dat Aäron van de ingeleverde sierraden een beeld goot in de vorm van een stierkalf. Maar als Mozes hem later ter verantwoording roept, zegt hij: 'Ik gooide de sierraden in het vuur en toen kwam dat kalf er uit tevoorschijn.' Alsof het vanzelf was gegaan. Het bekennen van schuld is nooit makkelijk geweest.

De wet: orde. Maar Mozes smeedt de

platen met Gods eigen handschrift aan stukken, en het stierbeeld verpulverde hij. Chaos alom. En vervolgens een nieuwe kans, nieuwe platen, en een verbond tussen God en mens, een verbond dat door de mens voortdurend wordt geschonden.

Eigenlijk is *dát* het weerkerend verhaal van heel het Oude Testament. De wet moet gehandhaafd worden, alleen dan gaat het goed. Maar de wet wordt steeds vooral overtreden. En dan komt Jezus, en hij heeft een nieuwe benadering. Of eigenlijk *is* hij een nieuwe manier, waarop God de mens benadert. En hij botst met degenen die de goddelijke wet handhaven: de Farizeeën en schriftgeleerden. Eén van hen is Paulus. Dan is het overigens al Goede Vrijdag en Pasen geweest, de periode dat Jezus als mens op aarde rondliep is dan voorbij. Paulus ziet de christenen als vijanden van God. Totdat hij op weg naar Damascus letterlijk het licht ziet, zo fel, dat hij er dagenlang blind van is, en daarna is hij om. En ook zijn visie op de wet is helemaal om. Hij ziet het nu helemaal anders. Zoals we het hier lezen: de wet roept zondige hartstochten in ons op, zo ziet hij het nu. Net als met dat bordje bij de knop in die raket. Juist als iets niet mag, willen we het. De wet bewerkt dus het tegendeel van wat hij beoogt: hij roept overtreding op! Zegt Paulus.

Dat stuk uit Romeinen - ik vraag me af of iemand het heeft kunnen volgen. Maar *als* je het begrijpt is het *prachtig!* Ik ga proberen het heel kort en simpel uit de doeken te doen. Paulus zegt: het is als bij een huwelijk: dat geldt tot één van beide is overleden. Omgang met een ander heet dan niet langer overspel. Hij betreft dat op de hele wet: die geldt zo lang je leeft. En nu komt het: u bent *dood* voor de wet.

Want u bent met Christus gestorven. En u bent met hem opgestaan tot een nieuw leven! De wet geldt niet meer.

Ja, dan moeten we nu echt gaan kijken naar dat (1) prachtige schilderij dat Greetje van den Akker speciaal voor dit project heeft gemaakt. We zien onderaan de stenen platen. Met ketenen, die verbroken zijn. Hoe is dat gebeurd? Jezus, wij zien over het hele schilderij zijn gelaat, heeft de wet vervuld, door de wegen einde te gaan, ook al bracht dat hem aan het kruis. Zo bracht zijn dood voor ons het leven. En wel het nieuwe leven, zie daar de duif, symbool voor de heilige Geest. Het schilderij heeft ook een naam, en die is direct ontleend aan Romeinen 7, het heet: de nieuwe orde van de Geest. Ik zou zeggen: neem straks nog eens een meditatief moment en laat het schilderij, het echte, op u inwerken.

Links achter mij hangen vijf schilderijtjes uit de serie 'My daily circle' van Gerdien van Delft (2). Ze gebruikt de cirkel als symbool voor de ziel, en de verschillende schilderijtjes laten momenten zien van de chaos en de orde in de ziel, van het scheppingsproces dat daar gaande mag zijn, als je je daaraan geeft. Op afstand lijken het misschien tamelijk gave cirkels, maar als je het van dichterbij ziet, zie je dat ze flink verschillen (3,4,5,6,7).

Wat brengt orde, wat brengt chaos? Dat de wet orde brengt, blijkt niet alleen uit de uitdrukking *law and order*, wet en orde. Het blijkt er bijvoorbeeld ook uit dat mensen met een autistische stoornis behoefte hebben de dingen zo veel mogelijk vast te leggen in weerkerende patronen. De dingen moeten zo veel mogelijk volgens vaste rituelen geschieden. Eerst dit, dan dat, om vijf uur dit en om half zes dat. Dan

klopt het. Wordt zo'n patroon doorbroken, dan klopt het niet.

Niet alleen geeft zoiets onvrijheid. Het probleem is ook dat het zo niet werkt op aarde. Het is namelijk zo dat hoe meer de dingen in regels worden vastgelegd, hoe meer afwijkingen van de regels er zullen zijn. En dat is dan weer een bevestiging van de stelling van Paulus, die zegt dat de wet overtredingen oproept. En daarom zal er minstens de flexibiliteit moeten zijn om te kunnen handelen niet naar de letter, maar naar de geest van een wet (8). Het prettig om te mogen vaststellen dat daar in de Nederlandse rechtspraak in bepaalde mate oog voor is, hoewel de huidige minister van justitie, Opstelten, nogal van de letter lijkt te houden. Schrijven we 'geest' met een hoofdletter, dan krijgen we nog wat anders. (9) De orde van de Geest. Dat is geen ongebreidelde vrijheid. (10) Hoewel Paulus zelfs een keer zegt dat alles geoorloofd is. (11) Als we de nieuwe orde van de Geest dienen, zo staat het er, met het woord dienen erbij, het is iets waaraan je dienstbaar bent, dan worden we zelf een vrije bedding, waardoorheen de Geest kan werken. Stromen.

Inderdaad heeft Paulus een reuzezwaai gemaakt. Van een ijveraar voor de wet is hij geworden tot verkondiger van de Opgestane en de nieuwe orde van de Geest. Het bijzondere is de totale bevrijding die dit betekent en het vertrouwen dat ermee verbonden is, ja, waaruit het voortkomt. En vertrouwen is een pool in een andere tegenstelling: vertrouwen staat tegenover angst. (12)

De wet, zoals Israël die kreeg, was in de situatie waarin het die kreeg een geschenk. En de joden vieren nog steeds het feest van de 'vreugde der wet.' Want in de chaos van een

ongeordend bestaan is de wet een weg om te gaan. Maar in de handen van mensen ontaardt zo iets. De Farizeeën en schriftgeleerden ‘beheerden’ de wil van God, en wel naar de letter. Helemaal sterk zien we het bij dictatoriale regimes. Uit wantrouwen voor het volk wordt alles voorgeschreven en gecontroleerd in een groots opgezet meestal hiërarchisch systeem. Aan de top staat de grote baas met de touwtjes in handen. Niemand vertrouwt hij. Zie Kim Jong-Il in Noord-Korea. Zie Herodes. Allebei mannen, die er zelfs toe overgingen familieleden om te brengen, uit angst, dat ze hun positie aan zouden tasten. Dat is wantrouwen, angst.

Het vertrouwen dat wij ontvangen als mensen, die, door de doop, met Christus zijn gestorven en opgestaan is zo groot! Wij mogen leven in de nieuwe orde van de Geest, dat is dat wij vrije bedding zijn, waardoor de Geest kan werken!

Nu is duidelijk dat wij wel degelijk ook nog neigingen hebben die met zelfzucht te maken hebben. En dat weet Paulus ook, en dat levert spannende teksten van zijn hand over de oude mens en de nieuwe mens in je (13), die het met elkaar aan de stok hebben. Maar nu kom ik nog een keer terug bij deze werken (14) van opnieuw Gerdien van Delft, transposition by the Light. In de eerste dienst heb ik iets gezegd over de contouren van de persoon die je hier ziet. Maar het mooie is, kunst kun je vaak op verschillende manieren bekijken. En wat Gerdien hier zelf bij heeft geschreven is dit: ‘Je innerlijk wordt vernieuwd - transpositie - door het Licht.’ En ‘licht’ schrijft ze met een hoofdletter.

Het is een prachtige verbeelding van het proces waarin wij, naar ik hoop, allen

betrokken zijn. Dat wij in geloof, in gebed, door onze kerkgang, onze bijbellezing, meditatie en onze toepassing daarvan in het dagelijks leven, wat met vallen en opstaan is, van binnenuit worden veranderd door het licht. Onze ziel (15) heeft zijn schaduwkanten. Dat geldt voor ons allemaal. Als we weten wat voor een vertrouwen ons toevalt, en daarvoor mogen ook de woorden liefde en aanvaarding worden genoemd - van Godswege - dan durven we onze schaduwkanten onder ogen zien. Dan kan het scheppingsproces, waarvan Genesis 1 vertelt, zich ook voltrekken in onze ziel. Als donker en licht en land en water van elkaar gescheiden worden in onze ziel, dan zien we de tegenstrijdige neigingen die zich daarin bevinden, en zijn in staat goed te kiezen (16).

Dit is al bijna een Paas- of een Pinksterverhaal. En we zitten nog midden in de Veertigdagentijd. En dat is de tijd van inkeer en bezinning. Laat ik het dan als vragen formuleren aan ons allemaal. Ik sta het te vertellen, maar ik vraag het ook aan mezelf. Want terwijl ik ermee bezig ben, zie ik opnieuw hoe groot het is en hoe weinig je hier in het alledaagse bestaan vaak bij stil staat.

(17) Beseffen wij wat voor een vrijheid ons is gegeven? En dat het hier gaat om niet minder dan een andere staat van zijn!

En deze: (18) hoe staat het met de angst en het vertrouwen in ons? Er wordt ons vertrouwen geschonken, een enorm vertrouwen. We worden niet meer aan banden gelegd en gecontroleerd met 613 ge- en verboden. Kunnen wij dat vertrouwen aan, en kunnen wij ook zelf vertrouwen schenken? En durven wij te vertrouwen dat het goed komt met onszelf en dat het goed komt met de kerk. ‘Wees niet

bezorgd,' zegt Jezus. 'We zijn bevrijd,' zegt Paulus. De nieuwe orde van de Geest *gebeurt* als wij ons in vertrouwen geven als bedding, waarin en waardoor het kan stromen.

Amen.